

Leto XI.

Številka 11.

SLOVENSKI PRAVNIK.

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Odgovorna urednika:

Dr. Makso Pirc in dr. Viktor Supan.

V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“.

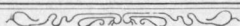
1895.

VSEBINA.

1. <i>Fr. Geiger</i> : Davčna preosnova (Dalje)	321
2. Iz pravosodne prakse. Civilno pravo:	
<i>a</i>) Za vtemeljitev pristojnosti vnanjega razsodnega sodišča, katera je potrebna za dovolitev izvršila temeljem razsodila sodišča nemške države in katero je presojeti po avstrijskem pravu, ne zadošča okolščina, da se toženec, čeravno je bil pravilno vabljen, pred razsodnim sodiščem ni zagovarjal in je slednje radi tega proti njemu izdalo sodbo radi izostanka	341
<i>b</i>) Tožnik v negatorične pravdi mora v zmislu §-a 523. obč. drž. zak. dokazati tudi, da si toženec lasti služnost na njegovej stvari	344
<i>c</i>) Podsodnost oskrbovane uprave	345
<i>d</i>) Motenje posesti	347
3. Književna poročila	349
4. Razne vesti	350
5. Pregled pravosodstva	351

Davčna preosnova.

Spisuje Fr. Geiger.

I. Splošna pridobnina.

(Dalje.)

Od vsih tih pa je najvišjih davkoplačevalcev 1380, ki so plačali skupno nad 5,000.000 rednih obrtnih davkov; ako le te in njih davek odštejemo, pride na ogromno večino povprek le 180 gld. letnih dohodkov, na največje pa 7250 gld., kar pa gotovo niso še dejanski dohodki, kajti čim večje podjetje, tim več se prikrije. Ako se nadalje upošteva, da od 634.000 obrtnikov, plačujočih 5,480.600 gld. rednih davkov do 30 gld., odpade 310.000 dohodnine prostih z 833.000 gld., pride po istem računu na vsacega teh obrtnikov, ki plačujejo tudi dohodnino, letnih 250 gld. povprečnih dohodkov. Vladno sporočilo k davčnemu načrtu v dokaz te trditve, da se dejansko le $3-3\frac{1}{2}\%$ plačuje, nadalje sledeče podpira. Isto leto 1890. obdačilo se je po napovedih od 106.000 uradnikov 127,000.000 dohodkov na plačah, ne uštevši osobne doklade ali doklade za stanovanja, remuneracije itd. in sicer na podlagi napovedi, o katerih velja že omenjena nepopolnost in neresničnost ter se sme reči, da so večinoma več dobili, kakor pa obdačili. Na posamnika pride torej povprek blizu 1200 gld. plače za osebni trud. Gotovo pa se podjetniku osebni trud z naloženim kapitalom sodelujoč boljše spleča, kakor je uradnik le za osebno sodelovanje plačan, zaključek je logičen: da, ako uradniki povprečno dobe 1200 gld., da vsaj toliko nese podjetniku ter se sme reči, da s 180 gld., oziroma 250 in 360 gld. obdačijo obrtniki povprek le tretjino vseh dohodkov, da torej ne plačujejo $8\frac{1}{2}-10\%$ za davke, ampak 3 k večjemu $3\frac{1}{2}\%$. Da ta davčna mera ni previsoka, kaže v omenjenem vladnem sporočilu naslednja primera s Prusijo, kjer

je leta 1890. bilo 560.000 obrtnikov in so plačali, povprečno 0·9% svojih dohodkov, skupno 9,167.000 gld. davka, v Avstriji pa 810.000 obrtnikov 19,648.000 gld. obrtnih davkov. Ako bi Prusija hotela dobiti naš znesek, morala bi odstotek na 1·9% povišati; ker pa so naše obrtne razmere gotovo za polovico slabše torej tudi dohodki povprek za polovico nižji, podvoji se torej tudi gorenji odstotek in na vse obrtnike pride pri nas po 3·8% pri enakem številu davkoplačevalcev, katerih pa je pri nas do 250.000 več in se ta odstotek na — 3—3½ — zmanjša.

Da le mala peščica obrtnikov komaj 180 gld. na leto čistih zasluži, da zlasti znesek 360 gld. že za srednje dobre obrte zaostaje daleč za dejanskim uspehom, vidi se v vsakdanjem življenju ter ni treba o tem še več besedičiti. Opozoriti moram le, da se govori vedno le o nečistih dohodkih in da se začetkom te razprave (o dolžnih obrestih in povikšanji davka vsled njih) nastavljeni odstotki po tem popolno umevnem računu na 10 do 12% zmanjšajo.

Ker je torej vlada uverjena, da sta sedanja obrtna davka z ozirom na dejanske dohodke pač relativno, a ne absolutno previsoka, združila ji je v novi splošni pridobnini ter določila nje propis v sedanjem skupnem znesku, ki bi se pa iz prebitkov nove dohodnine znižal za 20—25%, kjer je namreč davek relativno previsok, to je od manjših in najmanjših obrtov.

Uverjena pa je tudi, da imata sedanja pridobnina in dohodnina pogrške, ki so njuni namen onemogočili, da treba zlasti nerabni cenik z boljšim nadomestiti ter skrbeti, da se nove davčne postavke z dejanskimi razmerami skladajo in tudi pravično porablajo.

Da se ohrani dosedanji propis pridobnine in dohodnine, vtemeljuje vladni načrt zlasti s tem, da se davčna preosnova pri naših državnih potrebščinah mora opirati na sedanje davčne razmere tem bolj, ker prvič nje namen ni, prenoviti vse, ampak le poboljšati in popolniti, kar je slabega in pomanjkljivega ter skrbeti za bolj pravično, razmerno razdelitev preosnovanih davkov v tem oziru, da davčno močnejše bolj pritegne (s splošno dohodnino) ter s prebitkom njih povišanih davkov dobi nadomestek za olajšanje davčno-slabejih.

Prva naloga je torej slabi cenik nadomestiti s čim boljšim. Vlada izdelala je nov jako elastičen cenik, kateri ima 131 postavk ter so te postavke posebno elastično urejene s tem, da se vsaka glavna postavka z ozirom na posebnosti dotičnega značila lahko na četvero poviša; vrh tega pa se sme postavko na polovico znižati ali pa po potrebi podvojiti, tako da se za eno značilo daje prostor od polovice do osmere mere, kar daje razloček 1 : 16.

Novi cenik spojila je nadalje vlada s kontingentom. Določa se namreč skupni davek, ki naj se po ceniku mej skupnike razdeli. Kontingent je v naših razmerah potreben, da ostane vsota nepremenjena ali vsaj v določenem znesku gotova. Kontingent je za državo in za davkoplačevalce ugoden; za državo, da ni odvisna od tega, kako bi si davkoplačevalci odmerjali davek po ceniku brez kontingenta, ki bi najbrže po najnižjih postavkah segali, za davkoplačevalce pa, ker je davčnim organom stavljena meja ter omejen njih fiskalizem. Iz teh pomislekov pa nastane vprašanje, kolik naj bo kontingent, kolika skupina in kdo naj razdeli kontingent na skupnike?

Kar zadeva kontingent, dana je, kakor rečeno, njegova velikost, že s tem, da se morajo državni dohodki po sedanjih davkih ohraniti. Ker pa je kontingent za vse dežele naše državne polovice prevelik, oziroma ker je skupina, med katero naj se razdeli prevelika, uspeh zakona pa zavisen od tega, da davčni organ dobro pozna posamne obrte, kar je le mogoče v malih skupinah, v manjših krogih, treba torej kontingent razdeliti v podkontingente. Dosledno se vzame po vladnem načrtu kot pododdelek dosedanji davek političnega okraja. Davčni odsek poslanske zbornice pa je za politični okraj določeni kontingent še nadalje razdelil. Na političen okraj pride povprek 1000—1500 plačujočih pridobnino, katerih ogromna večina pa spada mej manjše in najmanjše obrtnike, ki bi le prelahko preglasovali večje obrtnike ter jim višje davke odkazovali, s tem pa uvedli na drugo stran nepravilnost. Kako pa naj se politični okraj razdeli? Po obrtnih vrstah ne kaže, ker s tem se zapreči zvrnanje davkov mej raznimi vrstami, še manj pa po davčnih okrajih ali celo po davčnih občinah, ker kakor bi pri pododdelkih po obrtnih vrstah vedno enakovrstni obrtniki morali svoj do-

sedanji davek skladati, tako bi tu premali oddelki bili ter bi tudi več ali manj zopet vsak ohranil dosedanje breme. Davčni odsek poslanske zbornice odločil se je vsled tega za delitev v 4 davčne družbe ali razrede, v katere se razdele vsi, ki plačujejo pridobnino, po visokosti obrtnih davkov ter se uvrste v I. davčno družbo vsi, ki plačajo nad 1000 gld. vseh obrtnih davkov, v II. vsi od 150—1000 gld., v III. od 30—150 gld. in v IV. ali najnižjo pa vsi, ki ne plačajo nad 30 gld. in sicer obsegata I. in II. družba vse velike obrtnike celega okraja iste trgovinske zbornice, III. srednje, IV. pa male obrtnike istega političnega okraja. Razširjenje davčnih družeb I. in II. razreda po okrajih trgovinskih zbornic, torej celih manjših kronovinah in po velikih delih večjih dežel je popolnem umestno, ker se na ta način enakovrstna velika podjetja večjih okrajev, mej katerimi so gotovo tudi razlike v davkih, združijo ter se tako vsaj v posamnih kronovinah ali večjih delih iste kronovine doseže pravična in razmerna razdelitev davkov, kar bi po političnih okrajih ne bilo mogoče, ker je tacih podjetij navadno v jednom političnem okraji tako malo, da bi se večkrat komaj zanje sestavila davčna komisija, ter bi njih davek ostal navadno nepremenjen. (Na Solnograškem in v Bukovini je samo po 7 obrtnikov I. razreda, na Kranjskem 10, celo na Moravskem le 161). Sicer pač v III. in IV. davčni družbi dejansko ostanejo večinoma isti obrtniki; a davek ni isti kontingent. Za II., III. in IV. davčni razred preračunal se bo po §-u 48. odsekovega načrta bistveno sledeče: Ves odpustek na pridobnini določi se takoj z 20%; od sedanjih obrtnih davkov vzame se 14% od II. razreda, 21% od III. in 28% od IV.; ti zneski se seštejejo ter zopet tako razdelé, da za zmanjšanje IV. razreda pride dvakrat toliko kakor za III., ki zopet poldrugokrat toliko olajšave dobi kakor II. razred, kar pomenja za IV. razred, torej za najnižje obrtnike, navadno nad 26% znižanja, vrh tega pa bodo nadaljni odpustki jednako depresivno se delili ter dobi zopet IV. razred $2\frac{3}{4}\%$ vseh odpustkov. Ti odpustki razdelé se po kontingentih za posamne davčne družbe, ne individuvelno, vsled česar pač ne dobi vsak obrtnik IV. razreda nad 26%, ampak mogoče več, ali pa tudi manj proti sedanjemu propisu.

Pododdelki po davčnih družbah ali razredih pa imajo še drugo prednost, da namreč v vsako pridobninsko komisijo, ki

bode razdeljevala kontingent svojega razreda, pridejo več ali manj enakovrstni obrtniki, ki bodo torej tudi svojevrstne obrtne razmere najbolj poznali in lahko uvaževali vplivne činitelje posamnih podjetij, katere zmožnosti se davčnim družabnikom IV. razreda skoro ne more prisvajati za obrte II. ali celo I. razreda. Davčne komisije sestavijo se namreč za vsaki razred posebej in sicer volijo družabniki polovico članov med seboj, drugo polovico in predsednika pa imenuje finančni minister in sicer namerava imenovane člane jemati večinoma iz uradnikov, posebno iz davkarskih.

S tem hoče se doseči dvojen namen, najprej, da bo davčni organ kolikor le mogoče poznal obrtne razmere, drugič pa nepristranost njegovo, kajti uradniki kot člani ne bodo več fiskalno vdeleženi, ker je davčna meja za vso davčno družbo določena, marveč se bo z njih pomočjo in znanjem davčnih zakonov ne le komisijsko uradovanje olajšalo, ampak tudi strankarstvo za branilo.

Priznati se mora, da so ta določila dobra in je davčni odsek vladni načrt znatno poboljšal s tem, da je sklenil davčne družbe, da je odpustek takoj natančno določil ter izumil primeren sestavek, kako razdeliti kontingent in odbitek na vsako družbo. Tudi za razdelitev na družabnike istega razreda poboljšal je odsek vladni načrt, ki predlaga v ta namen obširen, pač elastičen, a nepraktičen cenik s 131 postavkami. Nepraktičen je predlagani cenik vsled svoje obsežnosti; pa naj ga se uče navadni obrtniki, ki bodo sedeli v komisijah! Nepraktičen pa je nadalje, ker na vsako značilo naveže posebno postavko. Vlada je pač uvidela, da tudi ta cenik ne zadostuje, ter ga skušala s tem popraviti, da določuje za vsako postavko prostor od temeljnega prvotnega zneska do četverega; to je določuje najnižjo in najvišjo mero; nadalje da daje davčnim komisijam pravico, postavko na polovico znižati ali pa na dvoje povišati. S tem pa ga je naredila na drugo stran slabega, ne gledé na to, da najmanj priporoča cenik neogibna težava, da je skoro nemogoče za vsako značilo najti res povprečno davčno mero. Kako neugodne posledice pa utegne imeti razdelitev po ceniku z najnižjo in najvišjo mero (od $\frac{1}{3}$ do osmerke vsake postavke), pojasnijo naslednji slučaj. Jedna komisija drži se povsem najnižje mere;

vsakemu odkazana postavka pa še ni pravi davek, ampak le razmerna številka, po kateri se mu bode predpisala pridobnina njegovega razreda. Ker vse z najnižjo mero vzete postavke vseh družabnikov navadno ne bodo zadostovale za družbeni kontingent, morale se bodo vse za enak odstotek povišati. S tem pa, da so za vse slabše in boljše obrtnike določene najnižje postavke, okoristili so se boljši in morajo vsled povikšanja za gotovi odstotek slabši zanje prispevati. Druga komisija drži se najvišjih postavk, s tem pa že prvotno preobloži slabše obrtnike; pač bode v tem slučaju vsota odkazanih postavk navadno presegala družbeni kontingent in se bodo marale vse postavke za enak odstotek znižati, a to znižanje je le boljšim v prid, slabšim pa prvotno previsoko vzetih postavk nikakor razmerno ne zniža. Davčni odsek nadomestil je vsled teh vpravičenih pomislov cenik s stopnico (Schema) razrednih nastavkov (Classensätze), ki naj služijo po povprečni srednji pridobitni zmožnosti kot razmerske številke za razdelitev kontingenta, katere številke naj komisija izbere po določilih, da sama za vsak obrt dožene srednjo pridobitno zmožnost v primeri s srednjo pridobitno zmožnostjo družih obrtov istega razreda, oziraje se na vse merodajne pridobitne činitelje, katere naj tudi komisija po svojem preudarku oceni in upošteva. V ta namen razvrste naj se vsa podjetja istega davčnega razreda po vrstah, kakor se opravljajo; v vsaki vrsti se najprej določi nastavek za oni obrt, ki po svoji srednji pridobitni zmožnosti daje najmanjše dohodke: vse druge pa naj komisija tako razvrsti, da vsi, katerih razmere so bistveno jednake, dobe tudi enak nastavek in da se ta nastavek ujema tudi z najnižjim in z drugimi, oziroma tudi s srednjo pridobitno zmožnostjo dotičnih obrtov iste vrste in družih vrst, kjer pa so dohodki večinoma sad osobnega truda, pa sme komisija tudi za tri stopinje nižje nastaviti razmersko številko. Stopnica prične z 1 gld. 50 kr. ter se dviga najprej po 50 kr., potem po 1 gld., po 2, 3, 4, 5 gld.; od 50 do 100 po 10 gld., od 100 do 200 gld. po 20 gld., nadalje po 40, 80, od 900—1300 po 100 gld., višje pa po 200 gld. Ako se primerjajo ti nastavki s sedanjim cenikom, čegar postavke z izvanredno doklado na najnižje znašajo 3 gld. 50 kr. oziroma 4 gld. 50 kr., nadalje pa vsled dohodnine najmanj 6 gld., 9 gld. 50 kr., 12 gld., 19 gld., 24 gld., 35 gld. 50 kr., 47 gld.

50 kr., 59 gld., 71 gld., 95 gld. i. t. d., vidi se, da je nova stopnica gotovo pripravnejša, ker z mnogo nižjim nastavkom začne ter znesek polagoma in le po malih svotah povikšuje. Pa ti zneski niso še davček, ampak le nastavki po katerih se bode družbeni kontingent družabnikom razdelil, ter je mogoče, da se povikša, da vsota vseh nastavkov krije kontingent.

Kontingent pa ne ostane za vedno enak; za prvi dve leti določuje ga odsekov načrt na 17,732.000 gld., za vsako nadaljno leto se pa poviša za 1·2%. Ta prirastek je vpravičen v dejanskih prirastkih, ker se ne le število obrtnikov leto za letom množi, kar se ujema z ljudskim naraščanjem, ampak tudi obrtnost v obče napreduje ter se vedno višje razvija. Po vladnem preračunu znašal je prirastek na obrtnih davkih zadnjih 12 let povprek 2·5% na leto. Da se vlada ne odpove tej letni pomnožitvi svojih davčnih dohodščin, je preumevno; mora pa se priznati, da je finančna uprava še dokaj zadovoljiva, ker za se ne zahteva, kakor se je doslej vedno godilo ob priredbah novih davkov, večjih dohodkov, da marveč pri pridobnini še polovico letnih poviškov odpusti, kar je pač šele na predlog davčnega odseka storila z ozirom na to, da se število obrtnikov le z 1·4% na leto množi ter da bi z prirastkom 2·5% v 35 letih kontingent za 100% narastel, kar pa je proti bistvu kontingentnega davka in naravnost nasprotno dejanskim razmeram. Kako se število obrtnikov vsako leto množi, kaže primera obdačencev, katerih je bilo 1880. l. 708.000, po desetih letih pa že 810.000!

Nadalje pa je gledé kontingenta še upoštevati neprestano obrtno gibanje tudi mej raznimi okraji, vsled česar jedni okraji postanejo davčno močnejši, drugi slaběji, čemer bi bila posledica, da bi pridobninarji prvih okrajev primerno premalo, drugih pa preveč davkov plačevali. Iste premembe mogoče so tudi mej razredi ali družbami. Da se to prepreči ter preskrbi pravočasno zravnanje raznih podkontingentov, nastavi se kontingentna komisija, ki bo po obširnih poizvedbah in primerah, kake nastavke rabijo razne pridobninske komisije za razne obrte, zamogla ozirati se na dokazane premembe v raznih davčnih družbah ali celih okrajih in smela podkontingente, kjer in kolikor treba, znižati; vsled znižanja odpadli zneski se, če mogoče, pokrijejo

iz prebitkov splošne osebne dohodnine, če pa tacihi ni, pa se razdele na vse druge družbe z ozirom na njih davčno okrepljenje.

Davčni predmet splošne pridobnine je (§ 1. načrta) vsako tuzemsko obrtno podjetje in na dobiček namerjeno opravilo, katero ni podvrženo drugemu davku na dohodke, kakor 1. zemljarini ali 2. posebni pridobnini od podjetij, ki polagajo javne račune, ali 3. plačnini.

Javne račune polagajoča podjetja, ki sicer semkaj spadajo, izločila so se z ozirom na to, da so bistveno drugače urejena, kakor pa podjetja posameznikov; tudi je njih davčna zmožnost druga, a ne mej vsemi jednaka, kar zahteva drugače in tudi za razne vrste teh podjetij različne davčne mere. Tudi se njih sedanji davki ne vračunijo v kontingent.

Plače pa ne spadajo v to poglavje, ker izvirajo iz osebnega službovanja, katero pa ni samostalen pridobitek; istotako ne dajo se semkaj prištevati pridobitki iz obrestovanih glavnici, in dosledno novi zakon obravnava plače v IV., obrestovanje glavnici pa v III. poglavji.

§ 1. se pojasnjuje v §-u 2., ki naj zabrani, da bi še nadalje kako podjetje uhajalo bodi zemljarini, bodi pridobnini, kakor se je doslej godilo; ob enem pa naj se tudi prepreči, da bi iste dohodke zadela dva enakovrstna davka. Dosledno se torej po §-u 2. v obče kmetijstvo in gozdarstvo z ozirom na zemljarino oprošča pridobnine; dosledno pa se tega oproščanja ne priznava 1.) zakupnikom kmetij in za lovstva na tujih tleh ali ribarstvo v prostih, zakupljenih ali javnih vodah, ker dotičniki ne plačajo zemljarine; 2.) za posebne stalne prodajalnice kmetijskih ali gozdarskih pridelkov na drugem kraju kakor na mestu kmetijstva in gozdarstva, ker take prodajalnice ne smerijo več na uporabo pridelkov, marveč izkoriščajo cenovne razlike na mestu in v kupčiji, torej niso več kmetijska ali gospodarska, marveč že prava trgovinska podjetja; istotako ne 3.) za obrtna, prava kmetijska ali gozdarska opravila presegajočo podelavo takih pridelkov, kamor je šteti tudi umeteljno in kupčijsko vrtnarstvo.

Nadalje § 1., da je namreč obdačnost zavisna od tega, da se obrt ali poklic izvršuje z namenom na trajen pridobitek, pojasnjuje § 3., čegar izjemne točke 3—8 temelje v tem, da dotična opravila tako malo donšajo, da ne zadostujejo dohodki za sa-

mostalen obstanek; te točke niso taksativne, kakor se razvidi še posebno iz §-a 5., po katerem sme komisija (in nje predsednik) ubožne obrtnike, ki svoj obrt k večjemu z jednim pomočnikom opravljajo, davka popolnem oprostiti. To načelo ima sicer tudi že patent o stari dosedanji pridobnini, a ni dovolj jasno v zakonu samem izraženo, praksa pa se je prestrogo držala načela, da je davka prosto le, kar zakon izrečno kot tako navaja.

S tem dovoljuje se pogojna davčna prostost najmanjših obstankov (Existenzminimum), katera se nepogojno ne more izreči, ker bi bilo to zoper načelni pojem pridobnine kot predmetnega davka, ki se ne ravna po osebi, ampak po obrtu, oziroma po njega pridobitni zmožnosti brez ozira na dejansko porabo dobitkov.

Novi splošni pridobnini so podvrženi, ker nobena teh izjem ni prikladna, tudi zdravniki (gledé neslužbenih poklicnih opravil), poštarji, tobačni založniki in drugi, ki niso v državni službi, pa državna opravila opravljajo bodi za provizije ali pavšalne odškodbe. Odpadla je torej izjema, katera se po patentu z dne 31. decembra 1812. l. nikakor ne da vpravičiti ter je bila naravnost nasprotna načelu pridobnine, kajti i ta opravila so trajna ter nameravajo in dajo tudi navadno pridobitke, ki omogočijo samostalen obstanek. Isto velja o umetnikih, pisateljih, zasobnih učiteljih, katerih dosedanja prostost pridobnine je navadno velika krivica v primeri z malimi obrtniki. Pač pa se strinja z načelom tega davka, da so po §-u 3., al. 1. pridobnine prosta podjetja, katera ima država vsled vladarskih pravic ali v prid javne uprave, in da po §-u 4. finančni minister lahko oproščenje prizna za podjetja, katerih namen je pospeševati javne dobrodelne in občekoristne namere, kajti v obeh slučajih manjka glavni pogoj obdačnosti, namreč namen lastne koristi. Zadnje določilo zadoštuje tudi za samoupravna podjetja, ako se res le v javni prid opravljajo, ako pa dotična samouprava dela dobiček, da-si ga porabi v prid dežele ali občine, ni povoda za izjemo, celi državi pa se ne more primerjati, torej tudi ne gre, da bi se isto določilo §-a 3., al. 1. raztegnilo nanje, ker državi dobiček davke nadomestuje, nasprotni predlog pa, ako se samoupravam ne dovoli davčnega oproščenja, naj se še za državo črta, dovedel

bi do smešnosti, da država na jedni strani sebi odpiše, kar si na drugi pripiše, torej najmanj nepotrebna pisarija.

Za popotne obrte veljajo posebne določbe. Ti ne spadajo v davčne družbe, niti se njih davek ne ušteva v kontingent. Posebno njih obdačenje poglavitno izvira iz načina njih izvrševanja, da niso stalni na jednom kraju, marveč da gredo od kraja do kraja. Vsled tega se jim je že doslej pridobnina predpisavala za celo leto najprej in so jo morali popotni obrtniki takoj naprej plačati, kar se je prevzelo tudi v novi zakon. Premenila pa se je davčna mera. Doslej plačujejo pridobnino po najnižji postavki za glavno mesto dotične kronovine, kjer obrtujejo, torej navadno 3 gld. 15 kr. in 70% doklade, skupaj 5 gld. 35 kr., na Nižje Avstrijskem 5 gld. 25 kr. + 70% = 8 gld. 92 kr., na Tirolskem pa, kjer je najnižja postavka za polovico manjša, samo 2 gld. 67 kr. Novi zakon pa veli, da se pridobnina odmeri po njih srednji pridobitni zmožnosti v primeri s srednjo pridobitno zmožnostjo jednacij stalnih podjetij in sicer podjetnika samega od 1 gld. 50 kr. do 15 gld. istotako za vsacega pomočnika, za vsako tovarno ali vozno žival (izimši pse) pa po dvoje, in ako se razteza popotni obrt na več dežel, smejo se ti zneski za polovico povišati. To vse velja za krošnjarstvo in njemu podobne popotne obrte.

Ne prištevajo se torej semkaj:

1. obrti, katere se izvršuje na gotovih krajih menjaje ter porabljuje stalna obrtišča; tem se splošna pridobnina za vsak kraj predpiše;

2. sejmarstvo stalnih obrtnikov, ki se obdačijo v svojem bivališči;

3. tuzemski kupčijski agenti, ako niso v službi (za plačo); obdačijo se namreč s splošno pridobnino, kjer stalno opravljajo svoj posel; ako pa so najeti za gotovo plačo, pa naj se upoštevajo pri svojem predstojniku.

O davčnem postopanju sem poglavitna načela že razložil v razpravi o razdelitvi pridobninarjev v davčne razrede ali davčne družbe, o kontingentih in o davčnih komisijah; kar določa še o tem zakon, so formalnosti, ki niso bistvenega vpliva. Važne so pa določbe o krajih, kjer se davek predpiše, kako naj se vplačuje in odpisuje.

Določba o kraji davčnega propisa je v dvojnem oziru pomembna: za obrtnika in za samoupravo (deželo, okraj, občino); ker pa se to vprašanje še ponavlja in je njega rešitev važnejša pri podjetjih II. poglavja, opustim to točko do razprave o naslednjem poglavju ter preidem k vplačevanju in odpisu pridobnine. Tu moram takoj poudarjati, da je v načrtu tudi v tem oziru velik napredek. Dosedanji plačilni rok skrčil se je iz poluletnega v četrletni, ako pa je pri začetku obrta minulo že ena ali dve tretjini četrletja, predpiše se toliko manj; tudi se bode davek po četrletnicah odpisoval, namreč od bližnjega plačilnega obroka po obrtnem prenehanju in ako se obrtnik preseli v drug kraj ali prestopi k drugemu obrtu, predpiše se mu nova pridobnina v novem kraji ali za novi obrt še le za prihodnje četrletje, isto tako ako se obstoječ obrt prepusti drugemu podjetniku, bo le-ta še le v prihodnjem četrletju plačal davek. Nova določba pa je zlasti § 73. odsekovnega načrta: da povodom posebnih obrtnih zadržkov (vsled smrti ali bolezni obrtnikove, požara, povodnji ali drugih izvanrednih slučajev), ki povzročijo prenehanje ali popolno ostavljenje, zamore finančno ravnateljstvo davek deloma ali pa za vse dotično četrletje odpustiti. Poslanska zbornica je to še popolnila z dostavkom, da se tudi domobrancem odpusti davek za četrletje orožnih vaj, ako obrt vsled obrtnikove odsotnosti trpi škodo ter je domobranec odpustka tudi potreben. Napredek novega zakona uvidi se uprav iz primere sličnih starih in novih določeb. Doslej plačuje se pridobnina semestralno ter zapada semestralni del brez vseh ozirov s 1. januarjem in 1. julijem. Kdor začne obrtovati, s katerim teh terminov, plača za poluletje, kakor kdor prične v sredi poluletja ali celo še le zadnje dni junija ali decembra in le od previdnosti in presodnosti davčnega nadzornika je odvisno, da mu ne odmeri davek zgolj po značilnih, ampak da se ozira tudi na kratek čas in vsaj za prvo polletje odmeri nižjo ali najnižjo pridobnino. Po novem zakonu se bo pridobnina kakor doslej odmerjala po celoletnih zneskih, vplačala pa v četrletnih. Ako pa je do obrtnega začetka minul že jeden ali celo dva meseca, predpiše se za dotično četrletje le $\frac{2}{3}$ ali $\frac{1}{3}$ četrletnega dela (katero določilo se je vsprejelo po sklepu poslanske zbornice). Kdor opusti ali ustavi obrt, odložiti mora po sedanjem zakonu davčni list pri pristojni

prvi instanci najkasneje do zadnjega dne istega poluletja. Ako odpoved pride v drugem poluletji k davčnemu oblastvu, torej ko je s 1. januarjem ali 1. julijem semestralni znesek že zapadel, mora ga plačati, obrt pa se izbriše še-le od prihodnjega poluletja naprej. Bivši obrtnik v tem slučaju polletno pridobnino nepotrebno in nevpravičeno plača. Trda je že, ako obrt prejenja začetkom ali v sredi semestra, da se vender kar naprej vsa pridobnina plačuje. To trdoto odstranil je novi zakon, po kateri se bo pridobnina po četrletjih pred- ali odpisovala; tudi se daje obrtniku časa 4 tednov po odstopu od obrta, da se oglasi za odpis in le tedaj, ako ta obrok zamudi, dovoli se odpis še le s četrletjem po odpovedi.

Sedanji zakon tudi ne pozna začasnih olajšav pridobnine, kar je pač v tem vtemeljeno, da je pridobnina katastralno prirejena, namreč da enkrat odmerjena ostane nepremenjena in se le vsled trajnih prememb v obrtnih razmerah premeni (povikša ali zniža), ako se namreč pridobitna zmožnost bistveno in trajno premeni, vzrokov pa, ki le mimogrede, za gotov čas, pridobitno zmožnost omeje, ne upošteva. Drugače novi zakonski načrt, čegar § 73. odstrani zadnje fiskalne neprimernosti.

II. Pridobnina od podjetij, polagajočih javne račune.

Le-ta podjetja, katerih davek prireja II. poglavje, imajo skupno to, da je opravljajo glavniške združbe ter je torej merodajna in odločilna ne oseba, ampak glavnica, vsled česar se bistveno razločujejo od obrtov v obče ter je prav umestno, da jih je novi zakon izločil ter uvrstil v posebno poglavje.

Razločujejo pa se tudi medseboj po namenih, katere zasledujejo: ali iščejo le dobiček, ali delujejo poglavitno v občni prid, ali pa jim je podlaga in smoter samopomočje. In kakor namen, različen je dosledno tudi donesek. Zakonski načrt te razločke tudi vestno upošteva ter različnim tem vrstam tudi različno davčno mero odločuje, dovoljuje olajšave in pogojno tudi davčno prostost.

Bistveno razširja načrt določbe zakonov z dne 27. decembra 1880, št. 151. drž. zak. in z dne 14. aprila 1885, št. 85. drž. zak.,

ki doslej veljajo le za pridobitne in gospodarstvene zadruge ter jim proti patentu z dne 29. oktobra 1849, št. 439. drž. zak. priznavajo znatne olajšave, na vse glavniške združbe, onim pa daje nova obširniša polajšila.

Kot podjetja, spadajoča v II. poglavje, našteva § 83. vsa podjetja glavniških, komanditnih in rudniških družeb, kreditne zavode, državne železnice; zavarovalnice, hranilnice, posojilnice in pridobitne in gospodarstvene zadruge. Posebno pa še razločuje: mejsebojne zavarovalnice, zadruge, katerih promet je omejen na lastne zadružnike; občinske ali na podlagi posebnih deželnih zakonov iz kontribucijskih in davčnih zalog nastale posojilnice, katerim vsem priznava posebne olajšave (§-i 85., 94., e) in g), 95, i) in 100) ali celo davčno prostost (§-a 84. in 85.).

Davka proste ostanejo namreč:

1. družbe in zadruge, ki so snovane po načelu mejsebojnosti in samopomočja ter ne smerijo na dobiček, in od javnih korporacij ali pa od podjetnikov za svoje služabnike osnovane zaloge, katerim je namen zagotoviti bolniške prispevke, pokojnine, podpore i. t. d. za javne ali zasobne služabnike sploh, katero davčno prostost sme finančni minister priznati tudi jednakim društvom malih obrtnikov in kmetov;

2. posojilnice in hranilnice Raiffeisnove zisteme;

3. iz kontribucijskih in davčnih zalog snovane posojilnice, ako se njih promet omejuje na porabo lastne glavnice;

4. pridobitne in gospodarstvene zadruge, zasnovane na podlagi samopomočja, katerih promet je omejen na lastne zadružnike, in prej omenjene posojilnice tedaj, ako čisti donesek ne presega 300 gld.

Nove olajšave pa so: da smejo zadruge te vrste tudi od nečlanov prejemati posojila, ali poroštvo za svoja posojila, ali pa za lastno kmetško porabo potrebne reči kupovati od nečlanov; nadalje se tudi izgubo iz leta pred bilančnim letom dopušča kot odbitek od čistih dohodkov, kakor tudi vrednost tega, kar zadružniki za družbeni namen osebno store ali z blagom prispevajo; konečno, da se od prvih 1000 gld. dohodkov le $\frac{3}{10}$ in od nadaljnih le $\frac{5}{10}$ vzame za davčno podlago.

Ne le da s tem zakon močno pospešuje snovanje tacih prekoristnih društev in zadrug, kaže se v teh zakonitih določbah

tudi pravičnost v primeri z drugimi denarnimi zavodi. Ker ne iščejo lastnega dobička, marveč da ohranijo in ojačijo obstanek svojih zadružnikov, s tem pač državi sami več koristijo nego od njih nabrani davki, kajti čim bolj se posreči hvalevredni njih namen, tim bolj ojačijo se kot davkoplachevalci posamni člani in bi bilo le umestno, da je država še bolj podpira ter jim odpusti davek, ki naj bi se pobiral le od dobička na to delujočih podjetij.

Kakor pri zadnjih podjetjih samopomočje, tako pri hranilnicah velja občekoristnost kot tehten vzrok posebne ozirnosti iz davčnega stališča. Kakor one zadruga male obrtnike in služabnike, podpirajo hranilnice male posestnike ter je varujejo previsocih obresti. Ne manj pa delujejo v občni prid, ne gledé na spodbujó k varčnosti in štedljivosti, zlasti s tem, da večinoma pomagajo svojim občinam vzdržavati javne zavode, kakor šole, bolnišnice, siromašnice, ceste itd. ter s tem večkrat še le omogočijo njih ustanovitve ali obstanek; sploh s svojimi prispevki za javne potrebščine olajšajo davčna bremena oziroma doklade, in kolikor je nadomeste njihovi prispevki, toliko pomagajo davkoplachevalcem, dosledno torej pomagajo jim ohraniti njih obstanek. Da se z hranilnicami mora bolj rahlo postopati, vele ne le ti pomisleki, ampak tudi to, da visok davek bi neizogibno imel za posledice večje ali manjše povišanje obrestne mere od hipotek, katere bi torej morali trpeti oni, ki so davčno slaběji, katerim mora davčna uprava kar naj bolj mogoče prizanašati.

Treba je marveč dosedanji davek od hranilnic znižati, da ne bodo primorane zahtevati višjih obresti ali pa svojih podpor občinam prikrajševati, kajti razun lastne pridobnine bodo večinoma morale prevzeti še rentnino od vložnih obresti, katera za posamne glavnice ni tolika, ki pa od skupine lahko doseže občutno svoto.

Vladni, oziroma davčnega odseka načrt te razmere dobro upošteva in poslanska zbornica je določbe še zboljšala hranilnicam v prid. Priznati se mora, da davčna mera 3% do 10.000 gld. čistih dohodkov, 5½% do 100.000 gld., 7½% do 200.000 gld. in še le od višjih po 10%, ni le zmerna, marveč da se v nji izvaja toli naglašeno načelo, da bodi davek regresiven za manjše in najmanjše dohodke. Da pa naj se hranilnice puste davka proste, je pač

pretirana zahteva, kateri se, ne le z ozirom na naše državne potrebščine, že iz stališča davčne enakomernosti in pravičnosti ne more ustreči; kajti hranilnice niso le davčno zmožne, marveč večinoma davčno zelo močne, sploh pa združbe kapitala, ki dajo gotov dobiček ter se ne dajo primerjati s kapitalom v posestvih, od katerih pa se plačuje ne manj visoke realne davke.

Največji in najvažnejši del v II. poglavje spadajočih podjetij smeri na dobiček, katerega si glavniške združbe redno ne le zagotove, ampak tudi množe.

Prav primerno je torej, da se jim dosedanji davek po novem zakonu ne zniža. Znašal bode tudi nadalje 10% čistih dohodkov, oziroma od delniških družeb 10,5% tako dolgo, da bode nova splošna dohodnina zadostovala za prepustke deželam in odpustke na družih neposrednih davkih; dá, delniške družbe, katere za dividende izplačujejo več kakor 10% delniških glavnice, plačajo za 11.—14. odstotek še 2% in nadalje po 4% od teh dividend (kot superdividendni davek).

Ako se pomisli, da pridejo k temu rednemu davku še doklade, priznati se mora, da je tudi za mobilni kapital dovolj visoka davčna mera, ki se je pač že tako oživela, da se upošteva tudi v kurzih, katere povišati pač ne gre, ne le z ozirom na to, da zakonski načrt namerava v prvi vrsti zravnavati neprimernosti, ampak tudi z ozirom na to ne, da naj prav ti dohodki plačujejo še drug davek, namreč splošno osebno dohodnino in sicer v višjih in najvišjih postavkah. Gotovo je umesten tudi pomislek, da delniške družbe vendar le niso brez koristi za splošnost: mnogo podjetij je mogoče izvrševati le potom delniških družeb, pri katerih vsak delničar le gotov del riskuje, a tudi le del dobička dobi; delniške družbe pač tudi večinoma kot veliki obrtniki vzdržujejo našo domačo obrtnijo proti inozemski; tudi dajo iste v tolikih krajih tisočem ljudij obstanek in so s tem zopet podpora malim obrtnikom in kmetom.

Gledé priredbe tega davka — razun §-a 100. o davčni meri — poglobitve določbe so §i 92.—95. o čistih dohodkih.

Čisti dobiček definuje § 93. kot bilančni prebitek, brez ozira na njega razdelitev za obresti, dividendo, tantijeme ali za rezervne zaklade ali drugo porabo. Prišteva pa bilančnemu prebitku kot čisti dobiček zlasti še one zneske, ki se porabijo za pove-

čanje, vračilo ali obrestovanje napravne glavnice, ker se s tem le-ta ne zmanjša kakor vsled obrabe in obveljavanja inventarja in obratne glavnice, ali vsled substančnih, kurznih ali družih izgub iz podjetja, katere izgube § 95. priznava kot odbitke od čistega dobička ter pripušča primerne odpise, in založke v namen namoestitve, z dostavkom da se pa iz tacih zalog kriti drugačni stroški ne odštevajo.

Enako dosledno in načeloma pravilno se po §-u 95., *e*) tudi dolžne obresti smejo odštovati od dobička, katerega dejansko za svojo svoto krčijo. Vender pa se izvzema v §-u 94., *c*) navedene obresti od napravnih glavnice. Zakon namreč razločuje: obresti od glavnice, ki so deleži napravne glavnice, katerih upnik je tudi deležnik dobička, in obresti od navadnih posojil, ki spadajo mej vsakdanje, mimogredoče stroške ali pa niso toliko v prid podjetja kakor pravega dolžnika, za katerega jih od upnika izposluje, katere upniku tudi ne dajo pravice do dobička, ampak le do obrestij, pogojenih z gotovim odstotkom. Prvih zakon ne zmatra več za obresti, marveč za deleže skupnega dobička ter jih dosledno ne priznava kot podjetniške stroške — dobra misel, ki pa ni dosledno izvedena. Ne razločuje se namreč deležev napravne glavnice, katerih obresti so zagotovljene z gotovim odstotkom in se morajo izplačevati brez ozira na dobiček, ali namreč zadostuje v ta namen ali ne, od družih, katerih obrestovanje se ravna po konečnem letnem dobičku. Obresti onih deležev so gotovo pasivne, niso podjetni dobiček upnikov, torej ne spadajo pod pridobnino marveč pod rentnino, iz katere pa so za to izvzete, da ne plačajo dvojnega davka, češ da se obkladajo že s pridobnino, kar pa ni istina, ker dobivajo upniki popolne obresti, le podjetja plačajo za te obresti preveliko pridobnino, katere ne smejo odštovati upnikom. V §-u 94., *c*) tiči torej dvojna protinačelnost, kateri pa članek II. uvedbenega zakona dodaje še drugo nedoslednost: da ima gledé onih delnih zadolžnic in hipotekarnih posojil, katerih obresti se po §-u 94., *c*) ne odštevajo od čistih donoskov (ki se torej ž njimi že z pridobnino obkladajo), dotično podjetje kakor doslej tudi nadalje pravico pri izplačevanji 5% odtegniti namesto tega davka.

Nedosledno, da protinačelno je to določilo, ker naj se davek pobira od tistega, ki davku podvržene dohodke uživa, torej od

upnika — v tem slučaju pa ga plača dolžnik, ki naj ga potem od upnika dobi, kar pa se, kakor sem že razpravljaj, le redko zgodi; pa tudi tedaj, da dolžnik uporabi to svojo pravico, je upnik še vedno na boljšem: dolžnik plača po II. poglavji po 10% teh obresti kot davek, vrh tega še doklade (povprek 100% rednega davka), upniku pa sme odtegniti le 5%. Namen zakona, da istih dohodkov ne zadene s pridobnino in rentnino, se ne bo dosegel, marveč ohrani se nadalje krivica, da davčno slaběji plačuj za davčno močnejega. Zagovor pa, zakaj so se te vrste obresti uvrstile v II. poglavje, da namreč veliko več kot pridobnino plačajo, nego bi znašala rentnina, tudi ne drži. Gledé na to, da zakon o davčni reformi zravnaj nerazmernosti zlasti gledé mobilnega kapitala in tega bolj obremeni, druge pridobitke pa vsaj deloma razbremeni, ni nobenega povoda, zakaj bi se prav v ta namen, da take obresti plačajo vsaj toliko rentnino kakor pridobnino, ne dala določiti posebna točka, ali bolje zakaj bi se te obresti ne mogle navesti v prvem odstavku §-a 130. ki določa rentnino z 10% — kakor tudi ni najmanjšega poročstva, da bo dolžnik jih obdačeval po članku II., marveč verjetno je nasprotno, kajti pogoje stavi navadno upnik (ne dolžnik), in lahko si prepove tak odbitek. Nedosleden je zakon tudi v §-u 94., *f*), da se pridobnina z dokladami vred prišteva čistim doneskom, s čemer je sprejel nazadek proti sedanji praksi, da se vsaj doklade ne vštevajo. Ta davčna trdota je tem manj vpravičena, ker je pridobnina prav tako v podjetji vtemeljena, kakor zemljarina in dohodnina od podjetniških zemljišč in poslopij, katera dva davka se pa celo v dveh ozirih upoštevata, da se ju dopušča kot odbitke, nadalje pa odšteva tudi z njima obdačene čiste doneske dotičnih zemljišč in poslopij. Ako se natančno vzame, zakon prav nevpravičeno dejanske stroške efektivno jemlje za čiste dohodke, torej naklada davek ne davek.

Hvalevredne pa so po poslanski zbornici zboljšane določbe §-a 95., *g*) in *h*), da se od čistih doneskov odštevaajo bolniški in preskrbljevalniški prispevki za podjetniške služabnike in njihov rodbine, kakor tudi nagrade in tantijeme, katere dobivajo podjetniški služabniki ali pa predstojniški člani in odborniki za svoja službena opravila. Ne spadajo pa sem taki in enaki prejemki upravnih ali nadzornih odbornikov v tej lastnosti, ker je

upravni in nadzorni odbor le ožji odbor družabnikov, ki v svoji skupini predstavljajo obdačen osebek, in je torej njih poslovanje pri podjetniških opravilih le osebni trud podjetniške skupine, katerega odškodba pa ni efektiven iz podjetja izvirajoč trošek ali izdatek.

Velevažne so določbe o kraji davčnega predpisa. Za splošno pridobnino velja po §-u 37. in 38., da se ista odmeri za vsako obrtišče posebej ter predpiši v kraji, kjer se obrt izvršuje; ako pa ima eno podjetje več obrtišč v isti davčni občini, združijo naj se vsim posamezno odkazane postavke v eno za celo podjetje skupno pridobnino. Nesamostalna obrtišča se skupno vzemo z glavnim, skupni davek pa, ako niso vsi oddelki v isti občini, razdeli se razmerno po važnosti posamnih obrtišč na posamne občine, kjer se nahajajo.

Glavna ta pravila, ki se zlagajo z načelom, da se pridobnina ravna po pridobitkih in njih dohodkih in se dosledno tudi ondaj predpisuje, kjer se dobivajo dohodki, to je v kraji vsacega obrtišča, veljajo tudi za posebno pridobnino po II. poglavji. § 101. namreč veli, da se tudi ta pridobnina, ako so vsa obrtišča v istem kraji, kjer je sedež podjetja, predpiše za skupno podjetje v tem kraji. Ako pa obrtišča niso vsa v istem kraji, razdeli se skupna pridobnina celega podjetja mej razne kraje ter se razločuje sedež ali najvišje vodstvo vsega podjetja in pa njegovi oddelki ali posamna obrtišča. Kakor namreč v obče največ ali vsaj toliko na obrt vpliva oseba obrtnikova, kolikor posamni drugi v njem združeni faktorji, tako pomenljiv je sedež društva ali podjetja za njegov razvoj in uspeh. Zakon torej popolnem vpravičeno sedežu priznava posebno veljavo in dotičnemu kraju odkazuje gotov del skupne pridobnine. Vpraša se le, kako naj se skupna pridobnina razdeljuje? Za državo in večinoma tudi za podjetje postranskega pomena, je prevažna rešitev tega prasanja za občine zaradi tega, ker je davek podlaga za naklade.

Z ozirom na to, da velika podjetja prizadevajo občinam, kjer imajo svoja obrtišča, različne stroške, ker uporabljajo njih javne naprave in zavode, kakor ceste, šole bolnišnice, siromašnice itd., je gotovo vpravičena tudi njih tirjatev, da naj ista podjetja tudi s svojimi davki primerno prispevajo za vzdržavanje teh naprav in zavodov. Zakon skuša temu ustreči tako, da bi

primerno važnosti obrtišč za skupno podjetje in po velikosti bremen, katere prizadevajo občinam, vsaka dobila gotovo svoto ter določuje, da se cela pridobnina razdeli:

1. pri rudnikih, tovarnah in obrtnoproduktivnih podjetjih po 20%;

2. pri trgovinskih, kreditnih in zavarovalnih zavodih po 50%;

3. pri brodarstvenih pa po 10% na kraj, kjer je sedež ali najvišje vodstvo dotičnega podjetja, ostalih 80% oziroma 50% ali 90% pa na vse občine, po katerih se podjetje razteza ali opravlja, in sicer po razmerji važnosti vseh posamnih obrtišč za podjetno skupino;

4. pri železnicah pa naj dobi kraj, kjer je sedež ali najvišje vodstvo, najprej 10% in ako po isti deželi železnica teče še 15%, ostali znesek vkupne pridobnine pa se razdeli mej dežele, po katerih teče železnica po dolgosti proge v vsaki deželi in sicer tako, da se od te tangente predpiše $\frac{3}{4}$ v mestu, kjer je prometno vodstvo, ako pa tega ni v deželi pa v stolici, ostala četrtnina pa nadalje razdeli mej občine, skozi katere pelje proga, po velikosti njih skupnih neposrednih davkov.

Prevzetki (praecipua) za sedeže ali kraje najvišjih in prometnih vodstev se z ozirom na to, da taka mesta tudi od ostale pridobnine dobe primerno največji del, ker so ondi navadno tudi najvažnejša obrtišča celega podjetja, pač radi tega pravno ne dajo vtemeljevati; glavni njih vzrok je ozir na to, da so taki kraji večinoma deželne stolice in druga velika mesta, katerih upravne potrebščine so že tako narasle, da se večinoma le z dokladami na davke večjih podjetij vzdržujejo. Prav te določbe dale so povod težavnim obravnavam in so izraz kompromisa: mestni zastopniki branili so dosedanje razmere, da ohranijo ravnotežje v mestnem gospodarstvu, kmetski zopet so se upirali, češ da je sedanja razdelitev davkov od teh podjetij očitna krivica, da se daj mestnim kakor kmetskim občinam po važnosti dotičnih obrtišč.

Kakor rečeno, narekavala je te določbe najbolj ozirnost na toliko večja bremena glavnih mest nasproti malim kmetskim občinam, katerim pa se tudi priznava vsaj nekaj. V tem oziru je novi zakon gotovo storil nov napredek. Doslej se namreč pač

za vsako obrtišče navadnih obrtnikov davek posebej odmerja in tam, kjer se obrt izvršuje, predpiše. Gledé večjih podjetij pa imamo le dva zakona in sicer za železnice z dne 8. maja 1869, št. 61. drž. zak. in za tovarne, rudnike in jednaka na svoja stojišča vezana podjetja z dne 29. julija 1891, št. 91. drž. zak. Prvi dodeljuje le mestnim z najvišjim in prometnim vodstvom oziroma deželnim stolicam ves davek, drugi pak raz deljuje davek med sedežem podjetja in posamnimi obrtišči tovarniških, rudniških in družih na svoja stojišča vezanih podjetij, ako se da določiti razmerna važnost posamnih oddelkov, sicer se pa ves davek skupno na sedežu predpiše. Naj se pa pomisli, kako težavno je večkrat razločiti, je li kak oddelek večjega podjetja samostalen ali pa odvisen in samo pomožen, dá, pomožno obrtišče niti ni vedno manj važno od sedeža in praksa naravno jako različno tolmači te pojme: koliko negotovosti za občine, ki tolikrat ne vedó ali in koliko se jim odkaže davka za njih doklade; priznati se mora, da je nameravani zakon tudi v tem oziru popolnem jasen, pa tudi popolnejši, ker razdelitvene določbe veljajo za vsa glavniška podjetja, kar doslej manjka zlasti za trgovinske in denarne zavode sploh.

Kar zadeva posledek novega zakona za semkaj spadajoča podjetja, sme se trditi, da ostane davek železnic več ali manj kakor dosedaj, ker odstotek je isti (10%); pač pride 0.5% povrh, nasprotno pa so dovoljeni zdatni odpiski, katerih sedanji zakon ne pozna. Le tedaj, ako je železniška družba doslej rezervne in enake zaklade nalagala v vrednostnih papirjih, ki so davka prosti in se doslej njih dohodki ne uštevajo med čiste doneske, kar pa znanprej ne bo šlo, utegne biti nova pridobnina višja od sedanjih davkov. Enaka se bode nekaterim hranilnicam zgodila. V obče se jim je davek, vsaj manjšim in srednjim zdatno ponižal, tudi so dovoljeni obširniši odpiski: razloček pa dela določba, da se vse aktivne obresti brez izjeme vračunijo v čisti dobiček, da torej tudi obresti od davka prostih papirjev pridejo v davčno podlago. S tem odpravi se velika krivica, da je marsikatera hranilnica, ki je svoje denarje nalagala na ta način ter tisočake čistih dohodkov dobivala, vendar-le večkrat davka prosta ostala, dá, izkazala primankljaj, ker se take obresti morajo odšteti od bilančnih prebitkov.

Manj bodo plačevale posojilnice, zadruga in pogojno tudi obrtnijska podjetja: obe vrste vsled večkrat omenjenih odpiskov, prve še z ozirom na to, da se nikdar vsi čisti dohodki, marveč le $\frac{3}{10}$ oziroma $\frac{5}{10}$ vzame za davčno podlago. Več pa, vsaj navadno bodo plačevali pravi denarni zavodi, ker njih aktivne obresti vse pridejo v poštev in navadno dokaj presegajo odštevne pasivne obresti.

Če se pregleda vse poglavje, mora se priznati, da se odlikuje po svoji jasnosti o davčni podlagi, da si vsakdo lahko sam davek preračuna. Odlikuje se nadalje v tem, da se vestno ozira na različnost semkaj uvrščenih podjetij in po tej različnosti tudi davek odmerja različno. Prednost pred dosedanji zakoni mu dajo tudi določbe o kraji davčnega predpisa in pa večja doslednost gledé odbitkov ali odpiskov. Najbolj pa ga pači § 94., c) in članek II. uvedbenega zakona.

(Konec prihodnjič.)

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Za vtemeljitev pristojnosti vnanjega razsodnega sodišča, katera je potrebna za dovolitev izvršila temeljem razsodila sodišča nemške države in katero je presojeti po avstrijskem pravu, ne zadošča okolščina, da se toženec, čeravno je bil pravilno vabljen, pred razsodnim sodiščem ni zagovarjal in je slednje radi tega proti njemu izdalo sodbo radi izostanka.

Zahtevku A-jevemu proti B-ju, naj se izreče, da je razsodba kralj. deželnega sodišča v Draždanih izvršilna, ugodila je prva instancija iz sledečih razlogov: Po dvor. dekretu z dne 18. maja 1792, št. 16. z. j. z. in onem z dne 15. februarija 1805, št. 711. z. j. z. pretresovati in vgotoviti je v slučajih izreka o izvršilnosti vnanje razsodbe v tuzemstvu pristojnost vnanjega sodnika in veljavo prava vzajemnosti in velja pri tem za temelj avstrijsko pravo. Ozirati se

je pri tem na to, je li vabilo, s katerim se v državi pravnega sodišča uvede pravda, dostavilo se pravilno po obstoječih zakonitih določilih in če je vsled tega že nastopila pravna moč vnanje razsodbe po pravu, veljavnem za to sodišče, in je li se smé izsiliti po avstrijskem pravu dajatev, ki se naj doseže potom izvršila. Po vročilnici, predloženi od tožnikove stranke, zmatrati je kot dokazano po §-u 111. o. s. r., da se je tožba vročila redno in tudi začasno. Ako torej toženec B. ni prišel k naroku, določenemu o tožbi, in ni vgovarjal nepristojnosti sodišča in je postala razsodba, ki se ima izvršiti, pravomočna, tedaj se je toženec B. po §-u 48. ces. patenta z dne 20. novembra 1852, št. 251. drž. zak. prostovoljno podvrgel podsodnosti kralj. deželnega sodišča v Draždanih in je torej le-to vpravičeno razpravljalo in razsojevalo to pravno zadevo. Izvršilnost avstrijskih razsodb v nemški državi je dopustna po določilih §-ov 660. in 661. civilnopravnega reda za nemško državo. Kar se tiče dela, ki se naj izsili po navedeni razsodbi kralj. deželnega sodišča v Draždanih, je to plačilo v denarjih, katero se sme izsiliti tudi po avstrijskem pravu.

Višje deželno sodišče odbilo je zahtevek, naj se izreče, da je omenjena vnanja razsodba izvršilna, ker po dvor. dekretu z dne 18. maja 1792, št. 16. z. j. z. v zvezi z določili nemškega civ. pravnega reda §-a 661. ad 3 bila bi izvršilnost v tožbi omenjene razsodbe le tedaj dopustna, ako bi bilo deželno sodišče v Draždanih po določilih ces. patenta z dne 20. novembra 1852, št. 251. drž. zak. pristojno za sprejem proti B-ju vložene tožbe. Tožnik sam ne navaja nobenega zakonitega določila omenjenega patenta, po katerem bi bilo dopustno, da se je vložila ona tožba pri deželnem sodišči v Draždanih in opira svoj tožbeni zahtevek jedino na § 48. navedenega patenta. Le-ta paragraf določuje pa jedino slučaj, v katerem sme nepristojen sodnik vkljub svoji nepristojnosti nadaljevati razpravo, nikakor torej ne vtemeljuje pristojnosti sodišča, ampak določuje samo izjemen slučaj, v katerem sme nepristojno sodišče otiti se razsojanja in more torej v le-tem slučaju nepristojnostl deželnega sodišča v Draždanih tem manj odstraniti, ker bi bila v slučajih, da je njegova pristojnost pač vtemeljena po nemškem pravnem redu, ne pa po avstrijskem pravu, tožencu odvzela se vsaka možnost, z vgovorom nepristojnosti zadržati nadaljevanje razprave pri nepristojnem nemškem sodišči.

Najvišje sodišče potrdilo je z odločbo z dne 16. julija 1895, številka 8290 rzsodbo višjega deželnega sodišča iz naslednjih razlogov: Po dvornem dekretu z dne 18. maja 1792, številka 16. zbr. just. zak. in z dne 15. februarja 1805, št. 711. z. j. z. v zvezi z besedilom §-a 661., št. 3. nemškega civilnopravnega reda, naznanjenim sodiščem z ukazom pravosodnega ministerstva z dne 28. marca 1880, št. 3938, je nedvomno, da bi se zahtevku, naj se predležeča rzsodba kralj. saksonskega deželnega sodišča v Draždanih izvrši, moglo ugoditi le tedaj, ako bi bila po avstrijskem pravu v temeljena pristojnost omenjenega kralj. deželnega sodišča v pravni zadevi, za katero gre. Tega pogoja pa tu ni. Kar se tiče v prvo določil §-ov 23. in 32. civilnopravnega reda za nemško državo, na katere se opira v večkrat omenjeni rzsodbi kralj. deželnega sodišča v Draždanih pristojnost tega sodišča, teh določil v veljavnem avstrijskem zakonodajstvu ni in torej ne morejo v temeljiti zahtevka do izvršila. Kar se pa tiče §-a 48. ces. patenta z dne 20. novembra 1852, št. 251. drž. zak., na kateri se sklicuje prosilec izvršila, da v temelji svoj zahtevek, je že višje deželno sodišče pravilno poudarjalo, da le-ta paragraf po svojem izrecnem besedilu nikakor ne določuje slučaja pristojnosti sodišč, ampak urejuje samo slučaj, v katerem sme izrecno kot tak imenovani nepristojni sodnik razpravo nadaljevati in lotiti se razsojanja. Ako bi se pa hotelo, sklicevaje se na §-a 47. in 48. ces. patenta z dne 20. novembra 1852, opirati pristojnost kralj. deželnega sodišča v Draždanih na izrecen ali molčeč dogovor strank, moglo bi se le tedaj zmatrati tak dogovor kot obstoječ, ako bi bil res tak izrecen dogovor, ali pa če bi toženec, ne da bi v govarjal nepristojnosti, v glavni stvari razpravljaj pred imenovanim kralj. deželnim sodiščem. Niti tega, niti onega slučaja pa tu ni; ampak se je toženec obsodil po rzsodbi radi zamude. V sami zamudi na strani toženca ne more se pa videti molčeč dogovor o pristojnosti sodišča, katero je izdalo rzsodbo radi zamude, posebno ker bi nasprotno menenje privedo do posledka, ki je gotovo nedopusten, da se mora tuzemski toženec zagovarjati pred inozemskim sodiščem, bodisi da je še tako nepristojno, in da mora v govarjati nepristojnost inozemskega sodišča, če tudi bi bil ta v govor po inozemskem pravu popolnoma nevpravičen, da ne bi izgubil tega v govorja, ki je po tuzemskem pravu popolnoma v temeljen, tudi po tuzemskem pravu.

Ob enem ukrenilo se je, da se vpiše na čelu navedeni pravni stavek v repertorij izrekov pod št. 161.¹⁾

¹⁾ Št. 160. glej v 9. števil. 1. 1895. Slov. Pravnika.

b) Tožnik v negatoričnej pravdi mora v zmislu §-a 523. obč. drž. zak. dokazati tudi, da si toženec lasti služnost na njegovej stvari.

Toženec I. Z. ima pravico preko zemljišča soprogov K. spuščati les po tam obstoječi drči. Ko pa je početkom leta 1894. spravljal les iz svoje hoste ter ga spuščal preko zemljišča soprogov K., ni ga spuščal po obstoječi drči, ker mu je bilo to nekoliko težavneje, nego malo bolj pri strani ter je s tem napravil soprogoma K. tudi nekaj škode. Kmalu potem pa je izjavil napram soprogoma K., da priznava, da nima pravice, spuščati drva drugod, nego po obstoječi drči, in da je pripravljen povrniti jima napravljeno škodo, kolikor bi se ista cenila. Soproga K. s tem nista bila zadovoljna ter sta vložila tožbo na priznanje, da toženec I. Z. nima pravice služnosti spuščanja drv po onem delu njenega zemljišča, kjer jih je spuščal početkom leta 1894.

Okrajno sodišče v C. je z razsodbo z dne 17. decembra 1894, št. 20860 ta tožbeni zahtevek odbilo.

Razlogi:

Toženec I. Z. je že prej nego je dobil opomin, izjavil napram tožnikoma K., da si ne svoji služnosti spuščanja drv po onem delu njunega zemljišča, kjer jih je spuščal leta 1894. Vsled tega tožnika K. v zmislu §-a 523. obč. drž. zak. nimata več pravice, vlagati negatorično tožbo.

Višje deželno sodišče v Gradcu je vsled apelacije tožnikov z razsodbo z dne 6. marca 1895, št. 1783 tožbenemu zahtevku ugodilo.

Razlogi.

Toženec je sam priznal, da je začetkom leta 1894. preko zemljišča tožnikov spuščal les ne po obstoječi drči nego ob strani iste. Zakaj je to storil je neodločilno. Ker je toženec sam priznal

dejanje, katero je v nasprotju s prostostjo lastninske pravice tožnikov, se tožbeni zahtevek nikakor ne more odbiti. S tem bi se posredno priznalo, da ima toženec pravico, katere nima in gledé katere niti ne trdi, da jo ima. To, da je toženec že pred tožbo izjavil, da si dotične služnosti ne lasti, ne more tožnikoma braniti, da sodnim potom zahtevata priznanje svoje pravice, temveč more k večjemu vplivati pri razsodbi gledé stroškov.

Najvišje sodišče na Dunaji je vsled revizije toženca z razsodbo z dne 6. junija 1895, št. 6603 izpremenilo razsodbo višjega deželnega sodišča in tožbeni zahtevek odbilo.

Razlogi.

Tožnik v negatoričnej tožbi mora v zmislu §-a 523. obč drž. zak. dokazati tudi, da si toženec lasti služnost na njegovej stvari. Tega pa tožnika nista dokazala, temveč sta priznala, da jima je toženec že pred tožbo izjavil, da si ne lasti služnosti tam, kjer je početkom leta 1894. les spuščal, in da je pripravljen povrniti jima storjeno škodo. Zato tožnika nista imela nikakega pravnega razloga za tožbo ter se je moral tožbeni zahtevek odbiti. Od višjega deželnega sodišča navedeni razlog, da bi se, ako se tožba odbije, to moglo zmatrati kot posredno priznanje pravice toženca, ni vpravičen, kajti vsaka razsodba formalizuje le pravice tožnika, ne pa pravice toženca, in ako se kaka tožba odbije ni s tem rečeno nič drugega nego to, da se dotična pravica tožnikova nima formalizovati.

Dr. K. J.

c) **Podsodnost oskrbovane uprave.**

Okrajno sodišče na Brdu je z razsodbo z dne 29. septembra 1894, št. 5000 ugodilo toženčevemu vgovoru nepristojnosti.

Razlogi:

Nedoletna tožnika po svojem varuhu zahtevata, da plača toženec v svojo plačilno obljubo sprejeti dolg svojega očeta na računskem prebitku v znesku 720 gld. 02 kr. Ne oziraje se na varstveni akt okrajnega sodišča v Radovljici, na katerega se sklicuje tožnikov varuh in čegar preskrbitev in priložitev k tej pravdi zahteva, tej zahtevi se pa ne more ugoditi, ker ni dopustno po načelih obč. sod. reda, se sklicevati kar splošno na cele obširne akte, ne nava-

jajoč določnih listin, izhaja že iz priloženega odloka okrajnega sodišča v Radovljici kot nadvarstvenega oblastva ml. tožnikov z dne 23. marca 1894, št. 841, s katerim se je konečno rešil II. varstveni račun, tičoč se uprave ml. tožnikoma lastnega imetja, da je nastal vtoženi računski prebitek na zakupninah, katere je toženčev oče v času od 1. januarija 1889 l. do 1. januarija 1892, l. prejemal za ml. tožnikoma lastna, v zakup dana zemljišča. Tako prejemanje, iztirjevanje in odrajtovanje zakupnin za toliko časa in v takem obsegu, ko znašajo vse zakupnine skupaj 8955 gld., gre vsekako smatrati kot upravo dela varovančevega imetja. Da je bila ta uprava toženčevemu očetu izročena po varstvenem oblastvu, v navedenem odloku sicer ni naravnost povedano, pač pa se v odloku peča varstveno oblastvo ž njim kot z neposredno njej in ne le varuhu odgovornim upravnikom dela varovančevega imetja, čegar ravnanje s prejetimi zakupninami je po varstvenem oblastvu premotriti, in ga je varstveno oblastvo tudi o rešitvi II. varstvenega računa tako, kakor varuha samega posebej obvestilo. Ako ga torej tudi varstveno oblastvo ni izrecno imenovalo upraviteljem zakupnin, ga je venderle odobrilo. Tožbo na računski prebitek bilo bi torej po §-u 34. j. n. in po §-ih 200. in 282. obč. drž. zak. vložiti proti njemu pri varstvenem oblastvu, to je pri okrajnem sodišči v Radovljici. Ker pa provzročča to podsodnost le kakovost tirjatve, to je okolščina, da je nastala iz varuškega oziroma skrbniškega posla, ne mine ta podsodnost, ako preide tirjatev v plačilno obljubo drugega. Tožbo je bilo torej vložiti le pri sodišči v Radoljici.

Graško višje deželno sodišče je razveljavilo to odločbo z rzsodbo z dne 14. februvarija 1895, št. 1004.

Razlogi.

O podsodnosti po zmislu prvosodne rzsodbe tu sploh govora ne more biti, kajti tožnika sta že v tožbi poudarjala, da so njune tirjatve, izhajajoče njima vsled upravstva toženčevega očeta, po sodni odmeri likvidne. Sedaj pa zahtevajo svoj denar od toženca jedino le, ker je le-ta po izročilni pogodbi z dne 16. decembra 1893 prevzel ta dolg v svojo plačilno obljubo. Toženec sam ni upravljal na sodni ukaz imetja tožnikov, niti ni dedič ali pa obči naslednik upravnika. Tožnika ne zahtevata, naj izreče sodnik, da

in v kateri visokosti obstoji tirjatev. Prosita le, naj se razsodi, mora-li toženec plačati že drugim potom likvidirano tirjatev. Jasno je torej, da tu ni onih razlogov, ki so napotili zakonodavca, da je ustanovil posebni forum za spore nastale vsled po sodišči naloženega oskrbovanja tujega imetja. Torej je bilo apelaciji ugoditi.

Z odločbo z dne 22. maja 1895, št. 6088 je najvišje sodišče potrdilo to razsodbo.

Dr. S.

d) Motenje posesti.

S končnim odlokom z dne 21. julija 1891, št. 2278 zavrnilo je okrajno sodišče na V. tožbeno zahtevo Julijane Š., ki se je glasila:

»Tožnica je v zadnji dejanski posesti onega dela parcele št. 538/26, to je skupne paše, ki se razprostira poleg okrajne ceste iz B. v P., in je v obrisu lokalnega ogleda zaznamovan; toženci Franc P. in še dalje imenovani štirje posestniki so motili to njeno zadnjo dejansko posest, ker so dne 14. aprila 1891. l. razorali to zemljo, izvzemši v obrisu zaznamovani del, kateri je tožnica sama razorala, ter so tam izkopali štore in grmovje; oni morajo vsako nadaljno motenje njene dejanske posesti opustiti, ker bi je sicer zadela globa, katero bode določilo sodišče.«

Razlogi:

V postopku zavoljo motenja posesti se sme po §-u 5. cesarske naredbe z dne 17. okt. 1849, št. 12. drž. zak. razpravljati in dokazovati samo zadnjo dejansko posest in motenje te posesti. Po pričah je dokazano, da so se meseca junija 1890. l. Parižlani, med katere spadajo tudi tožnica in toženci, dogovorili, da bodo razdelili Parižlanski pašnik, h kateremu spada prepirni predmet, po zemljemercu g. L. ter da mora biti vsak vdeleženec zadovoljen z onim deležem, ki mu ga bode zemljemerec odkazal. Dalje so se Parižlani takrat dogovorili, da preneha skupna paša 1. novembra 1890. l., da mora vsak posekati svoja drevesa, ki stoje na njemu neodkazanih deležih in da mora vsak trpeti vse stroške, ki bi nastali, ako bi se vsled njegove krivde ne izvršila delitev. Dalje je po pričah tudi dokazano, da so vsi vpravičeni Parižlani in za tožnico njen soprog France Š. podpisali navedeni dogovor, kateri je

g. L. zapisal ter da je France Š. gospodu L. izrecno priznal, da ga je njegova soproga za to pooblastila. Istotako je dokazano, da je tožnica dne 23. junija 1890. l. g. L-u na njegovo vprašanje izrecno potrdila, da je dala svojemu soprogu pooblastilo, kar je tudi pri zaslišanji prič dne 23. junija 1891, l. celó sama priznala. V zmislu omenjenega dogovora razdelil je L. Parižlanski pašnik med vpravičene posestnike v Parižlah po visokosti državnih davkov, katere vsak plačuje. Takrat odkazal se je celi prepirni predmet z nezoranim delom tožencem in še le daljni delež dobila je tožnica. Že takrat postavili so se med posameznimi deleži mejniki in tožnica je pri zaslišanji prič sama priznala, da je že dne 22. junija 1890. l. po svojem soprogu izvedela, da je prvi delež poleg okrajne ceste iz B. v P., ki si ga ona lasti, bil odkazan prvotožencu Francetu P. Tožnica priznava tudi sama, da je šele dne 13. aprila 1891. l. izdrila mejnike med posameznimi deleži tožencev. Da so se meseca junija 1890. l. stavili mejniki, je tožnica gotovo videla, ali bi vsaj videti morala, ko bi le malo pazila, kajti tožencem odkazani deleži se dotikajo tožničinega posestva. Dalje meji njej odkazani delež z deležem toženca Martina Č. in njenim posestvom; tožnica tudi stanuje ob okrajni cesti iz B. v P. Po §-u 312. obč. drž. zak. pridobi posest gledé nepremakljivih stvari ta, kdor po istih hodi, je omejiči, zagradi, zaznamuje ali obdeluje. Toženci so torej pridobili posest prepirnega predmeta z nezoranim delom vred, ker so ga meseca junija 1890. l. odmerili, omejičili in postavili mejnike. Ker tožnica v 30. dneh ni tožila zavolja motenja posesti, izgubila je tudi pravico, zahtevati varstvo svoje poprejšnje posesti v postopku zavoljo motenja posesti. Tožnica sama priznava, da so ona in toženci po prepirni zemlji živino križem pasli, da so torej ona kakor tudi toženci bili v sosesesti paše na prepirnem predmetu; nasproti pa tožnica nikakor ni dokazala, da bi si bila ona kedaj pridobila posest pravice, prepirni predmet izpremeniti v njivo in ga uživati kot njivo. Ona priznava, da je prepirni predmet v dolgosti 110 *m* in širokosti 3 *m* preorala z namenom, da bi ga izpremenila v njivo in da so šele potem toženci na obeh straneh dalje orali. Na strani tožencev torej sploh ni onega samolastnega dejanja, katero zahtevata § 339. obč. drž. zak. in § 2. cesarske naredbe z dne 27. oktobra 1849, št. 12. drž. zak. za motenje posesti. Pač je pa bilo to samovoljno dejanje na strani tožnice, tudi ako še ne bi

bili toženci si poprej pridobili posesti prepirnega predmeta, že zaradi tega, ker je s svojim dejanjem razširila oziroma hotela razširiti svojo soposest do skupnega pašnika in skrčiti soposest tožencev.

Vsled rekürza proti temu odloku je višje deželno sodišče v G. z naredbo z dne 9. septembra 1891, št. 8601 potrdilo konečni odlok prvega sodnika ter razlogom prvega sodnika še dostavilo:

Tožnica opira svojo tožbo na dozdevno zadnjo dejansko posest, katere pa ni dokazala. Naopak je iz dokazovanja razvidno, da je prepirni predmet del pašnika, ki je skupna lastnina vsih posestnikov v Parižlah in da tožnica te zemlje do zdaj ni drugače uživala kakor drugi vpravičenci, da je pa to uživanje nikakor ne vpravičuje zemljo obdelovati na novi način. Dalje je dogovor z leta 1890., katerega se je za tožnico kot njen pooblaščenec vdeležil njen mož, ustvaril nove odnošaje. Vdeleženci so sklenili fizično razdeliti skupni pašnik in so to tudi skoraj pred očmi tožnice storili. Razmerili in omejčili so posamezne deleže. Prepiri o tej delitvi se morejo rešiti samo v redni pravdi. Gotovo pa izključijo ta dejanja izključno posest tožnice, ki bi bila že samo po soposesti ostalih vdeležencev omejena. Dejanje tožencev se torej ne more zmatrati za motenje tožničine posesti.

Dr. Juro Hrašovec.

Književna poročila.

Mjesečnik pravnčkoga društva u Zagrebu prinaša v br. 10. za mesec oktober sledečo vsebino: Pravna razlika izmedju državne i autonomne provincije. Predavanje dra. Hugo Stefanića. — Poštansko pravo u zemljah krune ugarske. Napisao dr. Stjepan Radits. Svršetak. — Sravnjujuća ogledba važnijih uredaba i načela u stečajnom postupku. Piše dr. Stjepan Posilović. — Pravosodje. A. Gradjansko. B. Kazneno. Iz upravne prakse. — Poslovanje u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji. Priobčuje dr. Rudolfo Signjar. — Svaštice. — Književne obznane. — Viestnik.

Das Meistbotsvertheilungsverfahren im österreichischen Rechte nach dem gegenwärtigen Stande der Literatur und Judicatur. Felix Schulz. — Na Dunaji. Manz.

Jedno najtežavnejših poglavij našega civilnopravnega reda je brez dvoma ravno poglavje o eksekuciji in razdelitvi izkupila, ker je zakon v tem pogledu jako lakoničen. Vsled tega je praksa gledé razdelitve

izkupila zelo nestanovitna. V predležehi knjigi je pa pisatelj težavni predmet izvrstno obdelal ter se oziral na vso dosedanjo literaturo in judikaturo. Poleg razprave nahajajo se še formularije, katere sodniškimi uradnikom gotovo dobro služijo.

Ueber Bedeutung und Anwendung der Photographien im Strafverfahren. Friedrich Paul. — Olmütz. 1895. — E. Hölzel.

Bericht über die Thätigkeit des Ackerbauministeriums in der Zeit vom 1. Jänner 1887 bis 31. Dezember 1893. — Na Dunaji. 1895. — Dvorna in državna tiskarnica.

Die Schuldformen des Strafrechtes in vergleichend. historisch- und dogmatischer Darstellung. A. Löffler. I. zv. Die Entwicklung des geltenden Rechtes. I. del. Deutschlad und Oesterreich. — Manz.

Razne vesti.

V Ljubljani, dne 15. novembra 1895.

— (Imenovanji.) Bivši minister ekselencja Friderik grof Schönborn imenovan je prvim predsednikom upravnega sodišča in ekselencja Evgen vitez Böhm-Bawerk senatnim predsednikom istega sodišča.

— (Osobne vesti.) Imenovana sta: višjim finančnim komisarjem v Trstu finančni komisar dr. N. Fabbro; pravni praktikant dr. Jakob Frangipan v Trstu avskultantom. — Umrl je dne 24. oktobra t. l. umirovljeni predsednik Dunajskega trgovinskega sodišča Peter baron Mitis.

— (Statistika odvetnikov.) Koncem leta 1894 bilo je v deževu višjesodnih okoliših 3605 odvetnikov, od katerih je bilo 2211 na sedežu zbornega sodišča, 1394 v drugih krajih in 1758 na sedežu odvetniške zbornice. V primeri s prejšnjim letom pomnožilo se je število za 140. Povprečno pride v celi Avstriji na 6629 oseb en odvetnik. To razmerje je pa v okoliših raznih odvetniških zbornic zelo različno, v zborničnem okolišu Dunajskem pride že na 2807 prebivalcev en odvetnik, na Predarlškem pa šele na 7738 prebivalcev. Število odvetnikov deli se na 24 zbornic: Dunaj 948, Linc 78, Solnograd 22, Praga 940, Brno 324, Tropava 73, Gradec 157, Celovec 32, Ljubljana 32, Inomost 35, Bolcan 37, Rovereto 26, Trident 39, Feldkirch 16, Trst 113, Gorica 26, Krakovo 218, Lvov 253, Premisl 47, Sambor 32, Černovice 83, Zader 23, Dubrovnik 17, Spljet 34. Število novih odvetnikov vedno narašča, l. 1885. vpisalo se je 136, l. 1895. pa 231 novih odvetnikov. Število odvetnikov v raznih kronovinah razvidi se iz preje navedenih podatkov o številu v posameznih zbornicah, samo Tirolska ima 137, Primorje 139, Galicija 550 in Dalmacija 71 odvetnikov.

Pregled pravosodstva.

612. Po pričeti pravdi za ločitev zakona izroči se sin, ki še ni star štiri leta, materi. To je pa le začasna odredba, katero more soproj izpodbijati v teku postopanja za dovolitev posebnega bivališča. Prva prošnja se more torej rešiti, ne da bi se zaslišal soproj.

O. z dne 21. maja 1895, št. 6247. Č. P. str. 592 ex 1895.

613. Zastava natanko popisanih preničnin v beležniškem zapisu zmatrati je zastavodajo, ne podeljuje pa nobene stvarne pravice.

R. z dne 6. avgusta 1895, št. 9434. Z. f. N. št. 34 ex 1895.

614. Služnost, ki se je uredila po postopanju radi uravnave zemljiških obvez, se ne more prenesti razven, če se dokaže privoljenje lastnika služnih zemljišč.

R. z dne 16. julija 1895, št. 8325. Z. f. N. št. 36 ex 1895.

615. Zahtevk, da se nujni delež obrestuje, vgotoviti se more samo potom redne pravde.

O. z dne 16. julija 1895, št. 8604. Z. f. N. št. 34 ex 1895.

616. Rok, za kateri se iztožuje najemnina, mora biti že popolnoma dotekel, ako se naj izreče, da se najemna pogodba razruši.

R. z dne 16. novembra 1895, št. 350. Č. Pr. str. 590 ex 1895.

617. Radi prikratbe nujnega deleža se morejo izpodbijati tudi oprava, ki so deloma platna deloma brezplačna.

R. z dne 26. junija 1895, št. 6607. Przeglad št. 9 ex 1895.

618. Tihi družabnik vpravičen je tudi potem, ko je izstopil iz družbe, zahtevati potom izvanprepirnega postopanja, da se mu izroče vsakoletne bilance, dokler je trajala družba, in sodišču predlože poslovne knjige in spisi v svrhu, da je more osobno pregledati.

O. z dne 21. maja 1895, št. 6277. J. Bl. št. 39 ex 1895.

619. Vinski trgovec vpisati se mora v trgovinski register, akoravno se prideluje velik del po njem prodanega vina v vinogradih, katere ima v najemu.

R. z dne 9. aprila 1895, št. 4384. G. H. št. 31 ex 1895.

620. Sodno odmerjeni stroški, kateri so narasli po zakonu z dne 24. aprila 1874, št. 49. drž. zak. postavljenemu skupnemu skrbniku v izvanprepirnem postopanju, realizovati se morejo ne tožbenim potom, ampak po plačilnem nalogu skrbstvenega oblastva.

O. z dne 18. junija 1895, št. 6950. J. Bl. št. 44 ex 1895.

621. V pravdi za vpravičbo dokazati mora tožnik pravni naslov za pridobitev predznamovane zemljiškoknjižne pravice in tega ni oproščen, če ravno je pravomočen sodni odlok, s katerim se je dovolila predznamba.

R. z dne 3. julija 1895, št. 7512. G. Z. št. 44 ex 1895.

622. Šele tekom dražbe v zmislu §-a 462. o. d. z. storjena ponudba ne ustavi dražbe, če niso vsi navzoči zadovoljni.

O. z dne 16. julija 1895, št. 8703. Z. f. N. št. 32 ex 1895.

623. Ako toženec, kateri je tožen, da prizna kupno pogodbo glede posestva in je tožniku izroči, odlaša z obdelavo zemljišč, spadajočih k prodanemu posestvu, more se na tožnikovo prošnjo dovoliti provizorična sekvestracija zemljišča.

O. z dne 16. julija 1895, št. 8616. J. Bl. št. 43 ex 1895.

624. Za iztirjanje tirjatev na živēžu, kateri pristojta iz zakona, prijeti se more na zaslužek oseb, kateri so v privatni službi, toda nestalno nameščeni, tudi, ako še niso nastopili pogoji §-a 3. zak. z dne 29. aprila 1873, št. 68. drž. zak.

O. z dne 23. julija 1895, št. 8973. J. M. 1182.

625. Vkljub državnemu odobrilo so pravno neveljavne določbe nahajajoče se v statutih zavarovalne družbe, ki nasprotujejo zakonom.

R. z dne 24. aprila 1895, št. 4237. G. Z. št. 33 ex 1895.

626. Priča, katera je zamočala predkazni (§ 166., al. 2. k. pr. r.), se ne more izgovarjati s tem, da so nasledki, ko se je zaslila, po zakonu z dne 15. nov. 1867, št. 131. drž. zak. bili že ugasnili.

R. z dne 18. maja 1895, št. 3094. Z. f. N. št. 35 ex 1895.

627. Domačini po §-u 176., II., b) k. z. so samo osebe, katere žive v skupnem gospodarstvu. Da bi bil tat domačin ukradenega, se ne zahteva.

R. z dne 15. junija 1895, št. 2973. G. Z. št. 40 ex 1895.

628. Po §-u 188., a) k. z. je pogoj, da je preganjani storilec ukradeni stvar samo radi tega vrgel stran, ker je ni bilo mogoče skriti, ali je bilo vsaj zelo dvomljivo, da bi to mogel storiti.

R. z dne 3. januarja 1895, št. 15324. G. Z. št. 41 ex 1895.

629. Sokrivec in deležnik, katera stojita s storilcem vred s pokradenim v razmerji, omenjenem v §-u 176. k. z., nimata pravice do dobrote §-a 177. k. z.

R. z dne 20. oktobra 1894, št. 8501. J. Bl. št. 36 ex 1895.

630. Vsebina pravice znamkine obstoji v izključni pravici vpravičenca, da po njem izgotovljeno (ali trgovinskemu prometu izročeno) blago zaznamuje kot od njega izvirajoče. Ta pravica se žali tudi, če blago, katero se je podtaknilo z njegovo znamko ali s prevarljivo posnetbo, bolj prija ali je celo boljši, kakor vpravičenčevo; da je bil namen omejiti okrožje njegovega spečavanja, se ne zahteva za kaznivost žalitve (§-a 23. in 25. kaz. zak.).

R. z dne 25. maja 1895, št. 3044. Z. f. V. št. 36 ex 1895.

„Slovenski Pravnik“ izhaja 15. dne vsacega meseca in dobivajo ga člani društva „Pravnika“ brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 4 gld., za pol leta 2 gld.

Uredništvo je v Ljubljani, šte. 5 v Gospodski ulici; upravništvo pa na Križevniškem trgu šte. 7.

Zbirka avstrijskih zakonov v slovenskem jeziku.

I. zvezek:

Kazenski zakon

o hudodelstvih, pregreških in prestopkih z dné 27. maja 1852, št. 117 drž. zak., z dodanim **tiskovnim zakonom** z dné 17. decembra 1862, št. 6 drž. zak. ex 1863, in drugimi novejšimi zakoni kazensko-pravnega obsega. Cena 2 gld. 50 kr., s pošto 15 kr. več.

II. zvezek:

Kazensko-pravdni red

z dné 23. maja 1873, št. 119 drž. zak., z **zvršitvenim propisom** in drugimi zakoni in ukazi kazenski postopek zadevajočimi. Cena 2 gld. 80 kr., s pošto 15 kr. več.

Nemško-slovenska pravna terminologija.

V imenu društva »Pravnika« uredil dr. Janko Babnik, c. kr. sodni pristav. Cena 3 gld. 50 kr., elegantno in trdno vezana 4 gld. 10 kr., po pošti 15 kr. več.

Zbirka obrazcev za slovensko uradovanje pri sodiščih.

I. Obrazci k občnemu sodnemu redu. I. zvezek Spisal Anton Levec, c. kr. sodni pristav

Vse te knjige dobivajo se pri knjigotržcu **Antonu Zagorjanu v Ljubljani**, kakor tudi pri vseh drugih knjigotržcih.

